

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-677-5-34>

**TRANSFORMATION OF EU DEFENSE POLICY  
IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR:  
FROM THE «STRATEGIC COMPASS» TO THE «WHITE PAPER  
ON EUROPEAN DEFENSE – READINESS 2030»**

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБОРОННОЇ ПОЛІТИКИ ЄС В УМОВАХ  
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ВІД «СТРАТЕГІЧНОГО  
КОМПАСА» ДО «БІЛОЇ КНИГИ З ПИТАНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ  
ОБОРОНИ – ГОТОВНІСТЬ 2030»**

**Moiseieva T. M.**

*Candidate of Historical  
Sciences, Docent,  
Docent of the Department of  
International Relations and Law  
National University «Odessa  
Polytechnic»  
Odessa, Ukraine*

**Моїсеєва Т. М.**

*кандидат історичних наук, доцент,  
доцент кафедри міжнародних  
відносин та права  
Національний університет  
«Одеська політехніка»  
м. Одеса, Україна*

З початком повномасштабної російсько-української війни, Європейський Союз опинився перед необхідністю переосмислення власної ролі у сфері безпеки та оборони. Нові геополітичні реалії актуалізували потребу у чіткій діагностиці загроз і формуванні ефективних механізмів реагування. Війна виступила каталізатором трансформації оборонної політики ЄС, водночас загостривши суперечність між прагненням до стратегічної автономії та збереженням залежності від НАТО.

Відправною точкою формування нового підходу стало неформальне засідання Європейської ради у Версалі (березень 2022 р.), за підсумками якого було ухвалено **Версальську декларацію** та започатковано підготовку «Стратегічного компаса», як довгострокового орієнтира розвитку політики безпеки і оборони ЄС до 2030 р. Учасники зустрічі, підкресливши що ЄС стикається із зростаючою нестабільністю, стратегічною конкуренцією та безпековими загрозами, «підтвердили своє зобов'язання брати на себе більше відповідальності за власну безпеку ЄС, дотримуватися стратегічного курсу дій у сфері оборони та посилювати його здатність діяти автономно» [5].

Версальська Декларація фокусується на **трьох основних вимірах діяльності**: а) зміцнення обороноздатності; б) зменшення енергетичної залежності; в) розбудова потужнішої економічної бази [6, с. 3].

Логічним продовженням цього курсу стало ухвалення **«Стратегічного компаса»** (березень 2022 р.), який закріпив спільне стратегічне бачення безпекової політики ЄС на середньострокову перспективу [2, с. 1].

Документ передбачає узгоджену оцінку безпекового середовища, підвищення скоординованості дій, розвиток інструментів кризового реагування, а також поглиблення співпраці з міжнародними партнерами, зокрема ООН і НАТО.

У «Стратегічному компасі» констатовано повернення до політики сили в умовах багатополярного світу. Центральним викликом визначено збройну агресію російської федерації проти України, що супроводжується грубим порушенням міжнародного правопорядку. Водночас, наголошується на зростанні нестабільності в інших регіонах – від Західних Балкан і країн Східного партнерства до Близького Сходу, Африки та Арктики. Окрему увагу приділено Китаю, як фактору стратегічної конкуренції та трансформації глобальної безпекової архітектури [4, с. 17-20].

Поряд із геополітичними викликами, ЄС стикається з комплексом транснаціональних загроз, серед яких: кібератаки, дезінформація, тероризм, кліматичні зміни та ризики поширення зброї масового ураження. Відповідно, «Стратегічний компас» передбачає реалізацію політики за **чотирма ключовими напрямками**: підвищення оперативності реагування, посилення захисту громадян, нарощування оборонних спроможностей і технологічного потенціалу, а також розширення партнерств [4, с. 6].

Політика адміністрації Трампа, щодо скорочення безпекових зобов'язань перед Європою, змусила ЄС переглянути власну стратегію та повернутися до ідеї «стратегічної автономії» [3, с. 19]. Подальша еволюція оборонної політики ЄС знайшла відображення у **«Білій книзі з питань європейської оборони – Готовність 2030»**, представленій Європейською Комісією 19 березня 2025 року [1].

Документ фіксує якісне погіршення безпекового середовища, пов'язане з руйнуванням післявоєнного міжнародного порядку, зростанням міждержавної конкуренції та посиленням воєнних загроз. Наголошується, що Європа переживає найсерйознішу безпекову кризу з часів завершення Другої світової війни, а тривале недофінансування оборонної сфери призвело до суттєвого ослаблення її спроможностей і поставило під загрозу спільну готовність до нових викликів. Ключовим викликом визначено екзистенційну загрозу з боку росії, системне суперництво з Китаєм та зростання гібридних загроз [7, с. 2, 4, 5].

У цих умовах, Європейський Союз декларує необхідність переходу до політики масштабного переозброєння та досягнення повної

оборонної готовності до 2030 р. Головними завданнями визначено суттєве збільшення оборонних витрат, посилення координації між державами-членами та подолання фрагментації оборонних зусиль. Європейський Союз позиціонується як платформа для розвитку спільних оборонних проєктів, інтеграції промислового потенціалу та забезпечення сумісності з НАТО [1; 7, с. 6].

Особливу увагу приділено ліквідації критичних прогалів у військових спроможностях, зокрема у сферах: протиповітряної та протиракетної оборони, артилерії, боєприпасів, безпілотних систем, військової мобільності, кібербезпеки та новітніх технологій. Важливим елементом стратегії є розвиток європейської оборонно-промислової бази, стимулювання інновацій та формування єдиного ринку озброєнь, як основи стратегічної автономії [7, с. 6-7, 12-13, 16-17].

Принциповим механізмом реалізації цієї політики визначено поглиблення колективних форм співпраці – насамперед через спільні закупівлі, багатосторонні проєкти та координацію в межах ЄС і НАТО. Такий підхід дозволяє досягти ефекту масштабу, знизити витрати та прискорити процес модернізації оборонного сектору [7, с. 18-20].

Окреме місце, у новій архітектурі безпеки ЄС, посідає Україна, адже її майбутнє є «основоположним для майбутнього Європи в цілому» [7, с. 2]. Передбачено розширення військової допомоги, розвитку оборонної промисловості України (зокрема, у межах так званої «стратегії дикобраза») та її поступову інтеграцію в оборонні ініціативи Європейського Союзу [1; 7, с. 10-12].

Отже, проведений аналіз свідчить, що повномасштабна російсько-українська війна стала ключовим каталізатором трансформації безпекової та оборонної політики Європейського Союзу. ЄС поступово переходить від обмеженої координаційної ролі до активного суб'єкта забезпечення колективної безпеки, що проявляється у формуванні цілісної стратегічної візії, закріпленої у «Стратегічному компасі» та конкретизованої у «Білій книзі – Готовність 2030». Центральними елементами цієї трансформації є визнання зростання воєнних загроз, необхідність нарощування оборонних спроможностей та посилення координації між державами-членами.

Водночас, стратегічний курс ЄС спрямований на досягнення більшої автономії у сфері безпеки, при збереженні трансатлантичної єдності. Важливими інструментами виступають розвиток оборонно-промислової бази, спільні закупівлі, інноваційні технології та поглиблення співпраці з партнерами. Особливе місце у цій системі посідає Україна, підтримка якої розглядається не лише як політичний чи моральний обов'язок, але й як невід'ємний елемент забезпечення довгострокової безпеки Європи.

**Література:**

1. «Біла книга з питань європейської оборони – Готовність 2030»: план розбудови європейського оборонного потенціалу: аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2025. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/bila-knyha-z-putan-eyropeyskoyi-oborony-hotovnist-2030-plan> (дата звернення: 27.03.2026).

2. Давимука О. О. Ухвалення «Стратегічного компасу» Європейського Союзу: аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2022. 5 с. URL: [https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/evropeyskiy\\_kompas.pdf](https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/evropeyskiy_kompas.pdf) (дата звернення: 24.03.2026).

3. Перспективи формування нової європейської системи безпеки та місце в ній України : аналіт. доп. / [Александров О., Веселовський А., Карауц О., Кононенко К., Орлик В., Паламарчук М., Ярмоленко В.] ; за ред. О. Александрова, М. Паламарчука. Київ : НІСД, 2025. 45 с. Ел. наук. видання. URL: [https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2025-10/ad\\_evropeyska-sistema-bezpeki\\_w97\\_10102025.pdf](https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2025-10/ad_evropeyska-sistema-bezpeki_w97_10102025.pdf) (дата звернення: 25.03.2026).

4. A Strategic Compass for Security and Defence : For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security. Brussels : Council of the European Union, 2022. 64 p. URL: [https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic\\_compass\\_en3\\_web.pdf](https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf) (дата звернення: 26.03.2026).

5. Informal meeting of heads of state or government, Versailles, 10-11 March 2022. European Council. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2022/03/10-11/> (дата звернення: 23.03.2026).

6. The Versailles declaration, 10 and 11 March 2022. European Council. 2022. 9 p. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/54773/20220311-versailles-declaration-en.pdf> (дата звернення: 23.03.2026).

7. White Paper for European Defence – Readiness 2030. European Commission. 2024. 22 p. URL: [https://commission.europa.eu/document/download/e6d5db69-e0ab-4bec-9dc0-3867b4373019\\_en?filename=White%20paper%20for%20European%20defence%20%E2%80%93%20Readiness%202030.pdf](https://commission.europa.eu/document/download/e6d5db69-e0ab-4bec-9dc0-3867b4373019_en?filename=White%20paper%20for%20European%20defence%20%E2%80%93%20Readiness%202030.pdf) (дата звернення: 27.03.2026).